

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1903. Andra Kammaren. N:o 46.

Lördagen den 25 april.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet, och leddes därvid kammarens förhandlingar af herr vice talmannen.

§ 1.

Till afgörande förelåg lagutskottets utlåtande, n:o 50, i anledning af väckt motion angående rätt för tilltalade i administrativa mål att anlita biträde.

Angående rätt för tilltalade i administrativa mål att anlita biträde.

Till behandling af lagutskottet hade hänvisats en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 29, hvori herr *W. Styrländer* föreslagit, att Riksdagen i skrifvelse ville anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser, hvarigenom i administrativa mål tilltalade personer berättigades att anlita biträde vid förhör och undersökningar rörande af dem begångna tjänstefel och förseelser.

Utskottet hemställde dock, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade emellertid afgifvits af herrar *Styrländer* och *Jansson* i Edsbäcken, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka motionen.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af motionären,

Herr *Styrländer*, som yttrade: Då jag icke kan godkänna de skäl, som utskottet anfört för afstyrkande af motionen, skall jag be att för en liten stund få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk för att gifva några skäl, som kunna tala för bifall till motionen.

Anledningen till min motion är, såsom de af herrarne, som voro med vid fjolårets riksdag, torde erinra sig, den, att det i detta afseende praktiseras olika inom de olika administrativa förvaltningarne. Det har nämligen förekommit i järnvägsförvaltningen, att vid ett sådant förhör, som hölls inom distriktsförvaltningen i ett af de södra

Angående
rätt för till-
talade i
administra-
tiva mål
att anlita
biträde.
(Forts.)

distrikten, tilläts en järnvägstjänsteman att anlita biträde, under det att vid ett liknande förhör, som hölls i ett af de norra distrikten, en järnvägsbetjänt förvägrades att anlita sådant biträde. Det är naturligtvis ytterst olämpligt, att sådana olika former få råda; och då jag bar den åsikten, att man bör hålla på rättigheten för en tilltalad att anlita biträde, bringade jag redan vid förra riksdagen frågan under Riksdagens behandling. Jag tyckte då, att denna sak var så viktig, att man borde i grundlagen stadga denna rätt för i administrativ väg tilltalad person att använda biträde. Men konstitutionsutskottet, som hade fått saken till behandling, ville icke vara med därom och Riksdagen afslog äfven motionen. Jag ställde nu min motion så, att den remitterades till lagutskottet, d. v. s. den kom först till tillfälligt utskott, men återlämnades därifrån, hvarefter kammaren remitterade den till lagutskottet, och detta utskott har nu afstyrkt densamma.

Det förnämsta skälet för afstyrkandet är, hvad som lagutskottet säger på sidan 2 i betänkandet: »Det förfarande, som i denna motion afses, är ordnad genom de administrativa ämbetsverkens instruktioner» etc. Ja, det kan just vara fråga om, huruvida detta förfarande i någon egentlig mening är *ordnad*. Om vi bland dessa förvaltande verk taga ett, t. ex. järnvägsstyrelsen och statens järnvägar, så ser man, om man granskar dess instruktion eller tjänstgöringsreglementet, att detta sistnämnda innehåller mycket knapphändiga bestämmelser i förevarande afseende.

I § 19 af tjänstgöringsreglementet vid statens järnvägar talas om brott eller förseelser af olika beskaffenhet. Om överträdelsen är af lindrigare beskaffenhet och således kan försonas med varning eller mistning af tre dagars aflöning, så skall, säger reglementet, därest icke felet af den skyldige erkännes eller eljest är uppenbart, formligt förhör hållas och protokoll därvid föras. Men erkännes felet eller är det eljest uppenbart, såsom det heter, behöfver det ej hållas förhör och ej ens föras något protokoll. Är felet däremot af svårare beskaffenhet, skall det hållas förhör inför distriktsföreståndaren och föras protokoll af distriktssekreteraren, men det finnes i detta reglemente ingenting taladt om, hvad den tilltalade har för rätt i afseende på användandet af biträde vid förhöret. Så är det äfven, om det gäller ett större straff, såsom t. ex. mistning af tjänsten under kortare tid eller för alltid. Då hålles det förberedande förhör, i detta fall inför distriktsföreståndaren och distriktssekreteraren, och på grund af detta förhör ädömes straffet. På grund af detta protokoll och detta förhör, där personer höras, naturligtvis icke på ed, utan endast upplysningsvis, dömas personer, utan att de fått tillfälle, om de så önska, att få något biträde till hjälp för att framhålla de förmildrande omständigheter, som kunna förekomma. I det fall, som inträffade i ett af de norra distrikten, tillkännagäfvos den tilltalade och hans biträde, att den tilltalade ämnade fullständigt erkänna förseelsen, och att biträdets uppgift endast var att söka framhålla några förmildrande omständigheter. Och dessutom tillkännagafs, att den tilltalade var klen till hälsan och altererad och nervös, hvarför han begärde hjälp för att få framhålla förmildrande omständigheter. Detta tilläts emellertid icke, och redan den omständigheten, att man tillämpat tjänstgörings-

reglementet eller dessa instruktioner olika i ett distrikt mot i ett annat, är väl det bästa beviset för, att dessa förhållanden icke i något afseende äro ordnade.

Enligt min åsikt böra dessa förhållanden icke ordnas på administrativ väg, utan de böra ordnas genom en civillag, som är stiftad af Konung och Riksdag gemensamt. Det kan i dessa fall — jag syftar nu på de fall jag nyss berört, dessa förseelser af järnvägstjänstemän — gälla t. ex. afsättning från tjänsten för all framtid, och detta är naturligtvis ett straff, som träffar en person mycket hårdare än många af de straff, som ådömas af domstolarne, där den tilltalade dock, han må ha begått hvilket brott som helst, har rätt att använda biträde. Det kan ju här gälla hans framtid, hans lefvebröd, ty han kan afsättas på administrativ väg; och det förefaller mig vara något oriktigt, att en person, som är utsatt för något sådant, icke också skall åtnjuta lagligt skyddad rätt att anlita biträde.

Det synes mig, som om det skulle vara så mycket viktigare att få en lagbestämmelse om detta, som man ju beträffande de administrativa verken allt mer har börjat öfvergå till allenastyrandets princip, så att chefen för ett administrativt verk är ensam afgörande i såväl dessa frågor som andra. Det synes, som om, när vi hade kollegiala ämbetsverk, man hade bättre skydd i detta afseende, än såsom det nu är ställt, då all makt ligger i en enda persons hand. Jag vill därmed icke säga, att denna makt har missbrukats hittills, och allra minst vill jag säga, att sådant skett i järnvägsstyrelsen, men man kan ju alltid riskera sådant i framtiden. Det är ju ej sagdt, att de underordnade alltid komma att bemötas med den välvilja som nu. Det kan nämligen bli en chef för det ena eller andra verket, som tillämpar helt andra principer, än hvad nu är förhållandet.

Dessutom synes det mig, som om det skulle finnas ett ytterligare skäl, hvarför man borde söka få till stånd en lag på detta område. Riksdagens båda kamrar hafva ju för några få dagar sedan antagit ett förslag om inrättande af en administrativ högsta domstol, d. v. s. Riksdagen har beslutat en skrifvelse i sådant syfte. Om vi se på konstitutionsutskottets betänkande i denna fråga, så finna vi där en passus af följande lydelse: »Enligt utskottets uppfattning torde ock ett eventuellt inrättande af en administrativ högsta domstol snarare böra föra med sig, att högsta domstolen och möjligen äfven andra allmänna domstolar befrias från en del rättstvister, som nu af dem afgöras.» Vi ställas således inför utsikten, att en mängd mål, som nu behandlas af de dömande myndigheterna i egentlig bemärkelse, d. v. s. underdomstolarne, hofrätterna och högsta domstolen, skulle komma in under den administrativa domsrätten; och därigenom skulle, om man icke finge en civillag, som bestämde rätt för den tilltalade att i dessa mål anlita biträde, man på sätt och vis komma i sämre ställning än nu, då man ju i alla fall inför domstol har denna rätt redan nu sig tillförsäkrad genom rättegångsbalken. Det gäller här icke blott brottmålssaker, då det ådömes straff, utan järnvägsförvaltningen t. ex. har rätt att döma en underordnad att betala ersättning. Vi ha i det afscendet bestämmelser uti § 23 af detta reglemente, där det heter: »Om genom förvällande af person, tillhörande liniepersonalen,

*Angående
rätt för till-
talade i
administra-
tiva mål
att anlita
biträde.
(Forts.)*

Angående
rätt för till-
talade i
administra-
tiva mål
att anlita
biträde.
(Forts.)

något järnvägen tillhörigt eller i dess vård lämnadt gods förkommit eller skadadts, eller annan förlust tillskyndats järnvägen, må den felande, utan afseende därå, huruvida straff för förseelsen varder honom ådömdt eller icke, kunna förpliktas att förlusten ersätta medelst afdrag å aflöningen.» Man har sålunda på administrativ väg genomfört ett — kan man säga — nästan fullständigt rättegångssystem med behandlingen af ersättningsanspråk och med behandlingen af brottmål, där straff eventuellt ådömes. Alla skäl synas mig därför tala för att man söker få denna fråga reglerad genom civillag.

Den invändningen kan då göras, att man kan ju komma till samma mål på en annan väg, nämligen genom att skriva till Kungl. Majt och anhålla, att han genom cirkulär eller på annat sätt ville utfärda bestämmelser om denna sak. Det synes mig dock som om denna väg ej är den riktiga, utan om någonting verkligt bör göras till föremål för både Konungens och Riksdagens lagstiftning, är det väl den naturliga rätten, som hvarje medborgare i ett land bör ha, att få använda biträde i rättegång — denna rättegång må nu hänföra sig till vanlig domstol eller till en administrativ domstol, ty det är ju egentligen endast skillnad till namnet därvidlag.

Det synes mig, som om lagutskottet borde ha ingått i pröfning af själfva realfrågan, hvilket lagutskottet ej gjort. Lagutskottet har naturligtvis ansett motionen i formellt afseende ej lämpa sig för ett ingående på realfrågan, men enligt § 89 regeringsformen har Riksdagen rätt att äfven i frågor, som höra under Konungens ekonomiska lagstiftningsrätt, göra sig påmint genom att uttala önskningsar, och Konungen kan ju medgifva Riksdagen rätt att i sådana frågor få lagstifta tillsammans med honom. Dylika frågor, som af Konungen hänskjutas till Riksdagen, skola då behandlas på samma sätt som lagfrågor. Det synes mig, att när man söker förvärfva sig en sådan rätt att deltaga i lagstiftningen, borde äfven en förberedande skrivelse, hvarigenom man försöker få denna rätt, behandlas af lagutskottet, som naturligtvis har bästa förutsättningen att bedöma frågans realinnebörd.

Jag skall ej upptaga kammarens tid längre; jag ber endast att få yrka bifall till min motion.

Herr *Jansson* i Edsbäcken instämde häruti.

Herr *Roos*: Med afseende å opartiskhet samt vilja och förmåga att leda en rättegångsförhandling så, att alla moment däri komma till sin fulla rätt, i hvad de äro till förmån för den ena eller den andra parten, måste man ställa mycket stora fordringar på domarna — fordringar, hvilka man väl i allmänhet måste anse uppfyllas. Men om också detta är förhållandet, lär väl emellertid ej någon vilja afstå från de garantier för en god rättsbehandling, som ligga i offentlighet vid underdomstolarne och en tilltalads rätt att begagna rättegångsbiträde. Sådana garantier finnas ej beträffande den administrativa domsrätten, och dock kan man ju tycka, att de därvidlag borde vara ännu mer af behovet påkallade. En posttjänsteman eller en järnvägstjänsteman kan ju vara aldrig så skicklig och utbildad för

sitt yrke. Han torde dock i de allra flesta fall sakna nödig skolning att på det sätt, jag nämnt, kunna leda förhandlingarne och på ett rätt sätt i protokollet återgifva alla de skiftande meningar i uttrycken, som förekomma under ett förhör.

Den ärade motionären har velat råda bot på detta missförhållande. Han väckte i fjol en motion, däri han föreslog ett tillägg till 16 § regeringsformen. Konstitutionsutskottet, som då behandlade denna motion, yttrade emellertid med anledning af förslaget bland annat, »att det ej lämpligen borde komma in i grundlagen, utan» — tillade konstitutionsutskottet — »dylika bestämmelser såsom varande af straff- eller processrättslig natur tillhöra annat lagstiftningsområde än grundlagens.»

Då motionen förevar i denna kammare, yttrade en dåvarande suppleant, numera ledamot af konstitutionsutskottet: »vill man i detta afseende gå i detalj, synes bästa medlet vara att genom civillagsbestämmelser, genom en lag, stiftad af Konung och Riksdag gemensamt, skydda ifrågavarande rätt».

Motionären har i år ställt sig dessa anvisningar till efterrättelse och föreslagit utfärdandet af en lag, äsyftande att i vissa hänseenden bereda tilltalad inför administrativ myndighet rätt att begagna rättegångsbiträde. Nu säger emellertid lagutskottet, mot konstitutionsutskottet och fjolårets Riksdag, att en sådan bestämmelse ej bör vara af lags natur, utan bör inryckas i för ämbetsverken utfärdade instruktioner. Utskottet säger till och med »det förfarande, som i denna motion afses, är ordnad genom de administrativa ämbetsverkens instruktioner.» Jag tror, att detta ej är riktigt, åtminstone har jag ej i någon instruktion kunnat upptäcka ett ordnande af detta förfarande, men utskottets mening är väl, att det bör ordnas genom dessa instruktioner.

Jag vill ej uppehålla kammaren med att närmare deducera min från utskottet skiljaktiga uppfattning. Den ärade motionären har i detta fall anfört åtskilligt, som synes tala för hans uppfattning, hvilken jag i detta hänseende delar, nämligen att denna sak, ett ordnande delvis af den administrativa domsrätten, alldeles gifvet bör tillkomma Konung och Riksdag gemensamt och att det ingalunda finnes något skäl för Riksdagen att afstå denna rätt till förmån för Konungens ekonomiska lagstiftning. Såsom auktoritet för en sådan uppfattning kan man åberopa ej blott fjolårets Riksdag och konstitutionsutskott, utan äfven 1734 års lag. I 10 kap. rättegångsbalken angående föra för åtskilliga rättegångsmål stadgas nämligen om vederbörlig domstol för civila mål och brottmål och äfven, hvilket härvidlag har en synnerlig betydelse, för sådana förseelser, som motionären afser. Med anledning häraf och med anledning äfven af brist på särskilda bestämmelser för administrativa domsrätten har man ansett rättegångsbalkens bestämmelser i tillämpliga delar — med afseende å jäf, med afseende å bevisning och annat — gälla äfven för den administrativa domsrätten.

Nu skulle jag önskat, att motionärens framställning varit mer fullständig och innefattat ett mer fullständigt ordnande af frågan om

Angående rätt för tilltalade i administrativa mål att anlita biträde.
(Forts.)

Angående
rätt för till-
talade i
administra-
tiva mål
att anlita
biträde.
(Forts.)

rättegångsbiträde vid administrativ lagskipning. Han har blott talat om förseelser och tjänstefel af tjänstemän.

Af hvad jag nu uttalat framgår, att jag hyser den bestämda uppfattningen, att lagutskottet bort ägna denna fråga en saklig behandling. Jag skulle därför helst vilja yrka återremiss till lagutskottet. Men det är anledning antaga, att Första Kammaren i dag har bifallit utskottets hemställan uti detta utlåtande, och då skulle en återremiss icke tjäna till någonting.

Jag får därför, under afvaktan på att motionären ett annat år återkommer med ett liknande och mera fullständigt förslag, yrka bifall till utskottets hemställan, dock med ogillande af motiveringen.

Herr Zetterstrand: Herr talman! Hvad själfva hufvudsaken angår, hyser jag alldeles samma uppfattning som motionären, nämligen att bestämmelser borde utfärdas därom, att i administrativa mål tilltalad person är berättigad att anlita biträde vid förhör och undersökningar rörande af honom begånget tjänstefel eller förseelse.

Men då fråga blir om hvar dessa bestämmelser skola stå, har jag däremot olika uppfattning med de föregående talarne. När den administrativa domsrätten i öfrigt icke är ordnad genom civillagstiftning, tror jag icke heller, att denna detalj bör ordnas så. Däremot har jag ingenting emot, att den administrativa domsrätten i dess helhet blir ordnad på civillagstiftningens väg; men det kan icke komma i fråga på grundvalen af denna motion.

Det har nyss förut anmärkts, att konstitutionsutskottet vid förra årets riksdag uttalade den uppfattning, att detta ärende hörde till lagutskottets behandling. Men det är att märka, att den motion, som då afgafs, var olik den nu ifrågakommande. Den gällde ett förslag därom, att inför domstol eller administrativ myndighet åtalad persons rätt att begagna biträde skulle bli erkänd såsom en allmänt medborgerlig rättighet.

Nu är det icke fråga om inför domstol tilltalad persons rätt, utan blott om inför administrativ myndighet tilltalad persons rätt i detta afseende. Hvilken uppfattning, som är den riktiga, lämnar jag därhän.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Styrländer: Jag skall endast med anledning af hvad den ärade representanten från Karlskrona yttrade be att få säga, att det verkligen icke varit min mening att det härvidlag endast skulle vara fråga om tjänstemän. Ty jag säger här i motionen, att i administrativa mål tilltalade personer skulle berättigas att anlita biträde vid förhör och undersökningar rörande af dem begångna tjänstefel och förseelser. Jag hade verkligen tänkt mig, att äfven i sådana fall, då en lösdrivvare inställes till förhör inför Konungens befallningshafvande, han skulle kunna få ha biträde. Jag hade för afsikt att i min motion fullständigt uttrycka denna tanke, och jag kan icke finna annat, än att jag så gjort.

Genom lösdrivvarelagen, hvilken, som vi veta, är en civillag,

stiftad af Konungen och Riksdagen gemensamt, har grundlagts ett administrativt rättegångsväsende, som regleras genom civillag. Den för lösdrifveri varnade och häktade får infinna sig personligen inför Konungens befallningshafvande och där andraga allt hvad han kan mot varningen och häktningsåtgärden och för att slippa tvångsarbete.

Men då det redan nu är bestämdt genom civillag, huru man skall förfara i administrativ rättegångsväg i ett visst afseende, vet jag icke, hvarför man icke skulle kunna stifta en lag, som skulle kunna grundlägga en allmän rätt uti af mig berördt afseende för personer, som tilltalats inför administrativa myndigheter. Jag kan icke finna något skäl, hvarför man ovillkorligen skulle göra det i form af instruktioner, hvilket dessutom skulle bli ganska besvärligt, då bestämmelsen om dylik rätt skulle inskrifvas i hvarje ämbetsverks instruktion.

Det är därför att frågan är af så stor vikt och berör så stora intressen, som jag ansett, att äfven Riksdagen borde ha sitt ord med vid dess afgörande.

Jag yrkar fortfarande bifall.

Herr Staaff: Herr talman, mina herrar! Äfven jag har någon betänklighet mot bifall till motionen, ty det synes mig, såsom en föregående talare påpekat, att motionen icke på ett tillräckligt vidsträckt och tydligt sätt uttalar den principen, som motionären nu likväl synes afsett att uttala. Det är väl ganska problematiskt, om man under beteckningen administrativa mål numera verkligen kan med rätt hänföra t. ex. lösdrifvaremål. Behandlingen af dessa mål är ordnad genom en af statsmakterna gemensamt stiftad lag. Visserligen höra dessa mål i första instans till administrativ myndighet, men i sista instans höra de till judiciell myndighet, nämligen högsta domstolen. Man har således tillskapat en hybriditet, om jag så må säga, af administrativa och judiciella inrättningar, och uttrycket administrativa mål synes mig därför icke vara fullt väl afpassadt.

Men ännu mycket mindre kan jag för min del förena mig med lagutskottet. Ty det synes mig vara ytterst betänkligt, ifall Riksdagen eller denna kammare verkligen skulle ingå på ett uttalande, som, så vidt jag förstår, utmynnar uti, att eftersom instruktionerna för ämbetsverken höra under Kungl. Maj:ts eget lagstiftningsområde, så kan Kungl. Maj:t uti dessa instruktioner sätta in hvad Kungl. Maj:t vill.

Detta är ju alldeles orimligt och det står i fullständig strid mot en uppfattning, som nästan ständigt och jämt, vågar jag påstå, har haft sympatier, stora och djupa sympatier i denna kammare, nämligen att Kungl. Maj:ts nuvarande envælde i fråga om den administrativa domsrätten alldeles icke står i öfverensstämmelse med vår författnings grunder och med den åskådning, som på dessa grunder hos oss utbildat sig.

Nu är det visserligen sant, att frågan om den administrativa domsrättens öfvertagande af båda statsmakterna först och sedan om dess rätta ordnande är en ganska vidtutseende fråga. Men för min del tvekar jag icke att säga, att under de senare åren ganska

Angående rätt för tilltalade i administrativa mål att anlita biträde.
(Forts.)

Angående
rätt för till-
talade i
administra-
tiva mål
att anlita
biträde.
(Forts.)

många tecken tyda på att ej blott i denna kammare, utan äfven i den Första stora sympatier börjat uppstå för en fullständig gränsreglering mellan Kungl. Maj:ts och Riksdagens befogenhet i dessa afseenden.

Vid sådant förhållande vore det väl ytterligt oförsiktigt att genom ett riksdagsbeslut oanmärkt slå fast en motivering, som i viss mån ovillkorligen kan komma att prejudiciera en riktig åskådning i detta fall.

Låt oss försöka, när tid blir, att ta upp frågan om den administrativa domsrätten och få den ordnad; men tills detta kan ske, synas vi framför allt icke böra afge några som helst yttranden, som kunna komma att motverka det åskådningssätt, som vi slutligen vilja göra gällande.

Jag förenar mig med representanten för Karlskrona i hans yrkande om bifall till utskottets kläm, men med ogillande af dess motivering.

Herr Lindhagen: Jag har vid betänkandet antecknat, att jag icke deltagit i ärendets behandling i utskottet, och jag vill nu hafva uttaladt, att ifall jag öfvervarit behandlingen därpå inom utskottet, skulle jag för min del hafva understött herr Styrlanders motion.

Enligt min uppfattning föreligger verkligen här en lagfråga, och den omständigheten, att den rör administrativa ärenden och deras behandling på administrativ väg, utgör icke något hinder för att Kungl. Maj:ts och Riksdagen gemensamt i ett synnerligen viktigt afseende fastställa en norm sådan som den, att i dessa mål åtalad person skall under vissa förhållanden ha rätt att anlita biträde.

Jag kan egentligen icke dela den siste talarens mening, att herr Styrlanders motion icke skulle vara tillräckligt vid, och att man på den grund icke skulle kunna bifalla hans yrkande. Ty när han talar om administrativa mål, böra däruti med rätta kunna innefattas äfven så kallade lösdrifvare mål, i det skede af deras behandling, då dessa mål behandlas af administrativ myndighet.

Sålunda skulle jag ock vilja instämma med talaren från Karlskrona däruti, att lagutskottet bort upptaga motionen till sakbehandling. Hufvudsaken är, att lagutskottets framställning icke blir bifallen. Helst skulle jag visserligen för min del vilja bifalla herr Styrlanders förslag, men meningarne kunna kanske lättare förenas om att lagutskottets förslag bör afslås på de yrkanden, som framställts af två andra ledamöter af kammaren. För min del ber jag därför att få instämma i det yrkande, som framställts af representanten från Karlskrona.

Med herr Lindhagen förenade sig herr *Wavrinsky* i Stockholm.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr vice talmannen framställt propositioner å de därunder gjorda yrkandena, beslöt kammaren bifalla utskottets hemställan med ogillande af utskottets motivering.

§ 2.

Därnäst i ordningen fanns upptaget Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 28, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående omreglering af rikets indelning i provinsialläkaredistrikt m. m.

*Angående
omreglering
af rikets in-
delning i
provinsial-
läkare-
distrikt
m. m.*

Till utskottets förberedande behandling hade blifvit hänvisad en inom Andra Kammaren af herr *K. L. Johansson* i Stora Mellby väckt motion, n:o 167, i hvilken tio andra kammarledamöter instämt, och hvari hemställdes, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t

1:o låta utreda, i hvad mån den nuvarande provinsialläkaredistriktindelningen i riket, i första hand den ordinarie, men i sammanhang därmed äfven den extra ordinarie, vore otidsenlig och olämplig;

2:o låta uppgöra förslag till omreglering af denna distriktsindelning, i afsikt att bättre än hittills främja hälso- och sjukvården å landsbygden; samt

3:o vidtaga de åtgärder, som af en sådan utredning och af ett sådant förslag kunde föranledas.

Utskottet hemställde:

att Andra Kammaren för sin del måtte besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhölle, det Kungl. Maj:t täcktes

1) låta utreda, i hvad mån den nuvarande provinsialläkaredistriktindelningen i riket vore otidsenlig och olämplig;

2) låta uppgöra förslag till omreglering af denna distriktsindelning i afsikt att bättre än hittills främja hälso- och sjukvården å landsbygden; samt

3) vidtaga de åtgärder, som af en sådan utredning och af ett sådant förslag kunde föranledas.

Vid utlåtandet var fogad reservation af herr *Kvarnzelius*, hvilken ansett, att motionärens framställning beträffande de extra ordinarie provinsialläkaredistriktens inbegripande i omregleringen äfven bort af utskottet tillstyrkas.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet på begäran lämnades till

Herr *Kvarnzelius*, som yttrade: Säsom herrarna torde finna, har jag icke i allo kunnat biträda det slut, hvartill utskottet kommit i denna fråga. Den del, hvari jag skiljer mig från det utskott, som behandlat detta ärende, är första punkten i utskottets förslag, där utskottet hemställer om en skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, i hvad mån den nuvarande provinsialläkaredistriktindelningen i riket är otidsenlig och olämplig. Jag har inom utskottet varit af den mening, att utskottet bort till-

Angående
omreglering
af rikets in-
delning i
provincial-
läkare-
distrikt
m. m.
(Forts.)

styrka, hvad motionären i detta fall föreslagit, eller att utredningen skulle afse i första hand de ordinarie, men i sammanhang därmed äfven de extra ordinarie provinsialläkaredistriktet.

Af den historik, som utskottet lämnat i sitt utlåtande, framgår, att provinsialläkareinstitutionen är rätt gammal och ofta varit föremål för ändringar och regleringar af Riksdagen. Under det att provinsialläkarne ursprungligen varit kommunernas aflönade tjänare, blefvo de så småningom från 1734 statens aflönade tjänare. Sedermera ha omregleringar skett vid åtskilliga tillfällen, men dessa omregleringar hafva utmärkts af planlöshet, och stora bristfälligheter hafva alltid förefunnits. Detta förhållande träder synnerligen bjärt i ögonen, om man granskar Bil. B., som åtföljer utskottets utlåtande. Man kan däraf icke finna, att någon viss plan följts med afseende på distriktsindelningen. I ena fallet är folkmängden betydligt divergerande mellan de olika provinsialläkaredistriktet och i andra fallet är landarealen betydligt divergerande.

Enligt min uppfattning böra i första rummet de åligganden, som tillkomma staten beträffande skyldigheten att bereda rikets inbyggare läkarevård, basera sig på landarealen, så att öfverallt i rikets skilda delar finnes tillgång på läkarehjälp på icke alltför stort afstånd från den där boende befolkningen. Men i detta afseende är det nuvarande tillståndet i högsta grad bristfälligt och lämnar åtskilligt öfrigt att önska icke blott i fråga om de ordinarie provinsialläkaredistriktet, utan i lika hög grad i fråga om de extra ordinarie. Det är därför jag anser önskvärdt, att, då man nu skall begära en omreglering, äfven här i klämman uttryckligen betonas, att man därvidlag icke ville lämna å sido de extra provinsialläkaredistriktet.

De extra provinsialläkaredistriktet, hvilka datera sig från år 1890, hafva uppstått och uppstå på det sätt, att en del kommuner samman-sluta sig och lämna ett visst bidrag till aflönande af en läkare, och om Kungl. Maj:t finner lämpligt, lämnas af statsmedel ett understöd, uppgående till högst 1,500 kronor per år. Dessa extra provinsialläkare anställas i många fall för en tidrymd af 5 år, och därigenom finnes således icke någon garanti, att de för framtiden komma att finnas. En kommun kan när som helst draga in sitt anslag, och därmed upphör institutionen att äga bestånd.

Härjämte förekommer ett annat slag af extra provinsialläkaredistrikt, där kommunerna visserligen göra sammanskott för aflönande af läkare, men där staten icke lämnar något som helst understöd.

I de flesta fall torde nog uppkomsten af extra provinsialläkaredistrikt bero därpå, att det förefinnes ett verkligt behof af ökad läkarevård inom orten. Men det kan förekomma fall och det har inträffat, att en praktiserande läkare slår sig ned på en plats, och med stöd af de bestämmelser, som nu gälla, förmår han några inflytelserika personer inom kommunen att verka för uppkomsten af ett extra provinsialläkaredistrikt, äfven om något statsanslag för ändamålet icke kan erhållas, hvarigenom han emellertid kommer i åtnjutande af förmånen att få räkna tjänsteår. Detta gör, att det icke alltid är säkert, att de extra provinsialläkaredistrikt, som inrättas, äro af ett verkligt behof påkallade.

Om det nu är så, att en omreglering af de ordinarie provinsialläkaredistriktet skall ske, kommer otvifvelaktigt förefintligheten af dessa extra provinsialläkaredistrikt att lägga mycket stora hinder i vägen därför, för så vidt de icke skola inbegripas i denna omreglering. Det kommer att resa sig ganska stora svårigheter, om man vill söka förebygga, att dessa extra provinsialläkaredistrikt komma att ligga såsom små öar inom de ordinarie distrikten, naturligtvis till stort men och stora olägenheter. Men det kan också hända, att de få en sådan belägenhet, att de fullständigt afskilja en eller annan kommun från det ordinarie distrikt, dit den dock hör, hvaraf följden blir, att denna kommuns invånare få resa genom det extra provinsialläkaredistriktet för att komma till sin provinsialläkare.

Allt detta är omständigheter, som gjort, att jag anssett bättre, om utskottet tillstyrkt kammaren att hos Kungl. Maj:t göra framställning i ämnet i öfverensstämmelse med motionärens förslag, så att det sedan varit möjligt för Kungl. Maj:t att, med Riksdagens uttryckliga önskan bakom sig, taga i öfvervägande, huruvida det kan gå för sig att låta i den begärda utredningen inbegripas äfven de extra ordinarie provinsialläkaredistrikten.

Flere omständigheter ådagalägga önskvärdheten och behöfvat af en dylik omreglering jämväl beträffande de extra provinsialläkaredistriktet. I Bil. B. på 24 sidan i utskottets betänkande synes, att i Vesterbottens län finnas 6 provinsialläkaredistrikt, under det att de extra distriktet uppgå till ett antal af 12. Det synes vidare af samma bilaga, att af dessa distrikt det finnes ett ordinarie, som har en landareal af allenast 3,9 nykvadratmil, under det att alla de öfriga såväl ordinarie som extra äga ett vida större ytinnehåll. Dessa många extra provinsialläkaredistrikt torde väl i första rummet hafva tillkommit genom den stora brist på planmässighet, som gjort sig gällande vid de föregående regleringarne, hvarigenom särskildt de norrländska provinsialläkaredistriktet blefvo opropotionerligt stora. Det framgår ju för öfrigt af Bil. B., att det finnes provinsialläkaredistrikt med ytinnehåll af öfver 200 nykvadratmil, såsom t. ex. i Norrbottens län, där ett innehåller öfver 200, ett 198, ett 194 och ett 169 nykvadratmil. Detta är naturligtvis alltför stora distrikt för en läkare, och det blir därigenom nästan omöjligt för en stor del af befolkningen att någonsin komma i tillfälle att rådfråga sin läkare. Om vi göra ett öfverslag af bilagan B, finna vi vidare, att det finnes 42 extra och ordinarie provinsialläkaredistrikt, som ha ett ytinnehåll af öfver 20 nykvadratmil, och af dessa höra ej mindre än 34 till de 4 nordligaste länen.

Denna bilaga ådagalägger således fullt tydligt, att det är i högsta grad önskvärdt, att en omreglering kommer till stånd af provinsialläkaredistriktet. Men då man vidare där af finner, att en stor del af de extra ordinarie provinsialläkaredistriktet ligga just i de nordligaste länen, är det naturligt, att, om en omreglering skall blifva fullständig och af betydelse någon längre tid framåt, det jämväl är önskligt, att äfven de extra ordinarie provinsialläkaredistriktet inbegripas under denna omreglering. Det är på grund af denna min uppfattning, som

Angående omreglering af rikets indelning i provinsialläkaredistrikt m. m.
(Forts.)

Angående
omreglering
af rikets in-
delning i
provinsial-
läkare-
distrikt
m. m.
(Forts.)

jag icke kunnat biträda utskottets mening, utan inom utskottet yrkat, att motionärens framställning bort af utskottet tillstyrkas.

Jag tager mig därför också nu friheten, herr talman, att anhålla om bifall till motionärens förslag oförändradt.

Herr *Hörnsten* instämde häruti.

Herr von Schéele: Herr vice talman, mina herrar! Det har en gång förut vid denna riksdag förekommit meningsskiljaktighet inom det utskott, från hvilket detta utlåtande stammar. Den gången kunde betänkandets försvarare göra gällande, att reservanterna stödt sin skiljaktiga mening uteslutande på formella grunder. Då det nu åligger mig att försvara utskottet, kan jag gå ännu längre och säga, att det är blott och bart smaskäl, som vållat den skiljaktighet, som föreligger. Om sådana kan man ju i allmänhet icke tvista; och jag vill således endast underställa kammarens bepröfvande, om ej de skälen, som bestämt utskottet, äro tyngre vägande än de, som bestämt den ärade reservanten. Någon meningsskiljaktighet i sak existerar alldeles icke.

I utskottets betänkande sidd. 5 och 6 säges upprepade gånger, att äfven i afseende på de extra ordinarie provinsialläkaredistriktens åtskilliga olägenheter, som påkalla rättelse, förekomma. Och i slutet af detta stycke heter det: »Några mera afsevärda jämkningar i de extra provinsialläkaredistriktet torde af dessa skäl knappast kunna ifrågasättas, huru önskliga sådana än i vissa fall måste erkännas vara»; hvarefter en omreglering af de ordinarie provinsialläkaredistriktet förklaras i *anslutning till motionärens framställning* »vara nödvändigare och lättare att bringa till stånd». Här är den sakliga öfverensstämmelsen mellan utskottet och motionären så klart och öfvertydligt angifven, som tänkas kan.

Då det å andra sidan icke förekommer något i utskottets betänkande, som står i strid häremot, hvarigenom de extra ordinarie provinsialläkaredistriktet skulle hafva uteslutits, så torde kammaren finna, att någon olikhet i sak alls icke förefinnes mellan hvad utskottet, sagt och hvad reservanten yrkar. Äfven reservanten tänker sig ju en gradskillnad, då han vill, att i behofvet af omreglering för de bägge slagen af provinsialläkaredistrikt, »i första hand den ordinarie, men i sammanhang därmed äfven den extra ordinarie» distriktsindelningen skall vid den äskade omregleringen afses.

Hvilket då skälet är, att man med afseende å de extra ordinarie provinsialläkaredistriktet måste gå till väga med större försiktighet, än hvad fallet är med de ordinarie, har utskottet äfven angifvit, och det ligger för öfrigt i öppen dag. Det heter nämligen på sid 6: »I allmänhet har dock icke fog ansetts förefinnas att fördenskull (att distriktet understundom fått ett mycket olämpligt läge i förhållande till andra läkaredistrikt, och af samma skäl en del nybildade distrikt äfven kommit att blifva rätt oformliga) hindra ett distrikts upprättande, då en afsevärd del af de betalande kommunerna haft stort gagn af den ökade läkaretillgången.» Skulle man nu efteråt på ett mera genomgripande och hänsynslöst sätt begynna

på att reglera distrikt, till hvilkas upprättande kommunerna bidragit till en ofta rätt beaktansvärd del, skulle man utan tvifvel såra dem ganska mycket och hindra fortgången af en så god sak, som detta är, att kommunerna med statsverket deltaga i kostnaden för behörig läkarevårds beredande.

Att man i klämman söker fatta sig kort och bestämdt är väl alldeles naturligt, själfva ordet kläm ger det vid handen. Det synes därför väl kunna redan af denna grund vara på sin plats, att utskottet ur sammanfattningen uteslutit det, som förefaller minst sagt onödigt, nämligen det förklarande tillägget om otidsenligheten och olämpligheten af *i första hand den ordinarie, men i sammanhang därmed äfven den extra ordinarie* nuvarande provinsialläkaredistriktindelningen i riket.

Ja, mina herrar, jag vågar verkligen gå ännu ett steg och ifrågasätta, om motionären härmed ens sagt, hvad han måste antagas hafva velat säga. Ty nog är det väl *utredningen*, hvartill han afsett, att de anförda orden skulle höra, och icke, såsom fallet verkligen är, till »i hvad mån den nuvarande provinsialläkaredistriktindelningen i riket är otidsenlig och olämplig». Därvid fäster jag likväl ej någon vikt, men väl vid det mycket otjänliga i yrkandet, att endast »i sammanhang med» en omreglering i afseende på ordinarie provinsialläkaredistrikt en sådan borde komma i fråga med afseende på den extra ordinarie provinsialläkaredistriktindelningen. Hvarför ej få rätta fel, om sådana insmugit sig i förhållandet mellan allenast ett par af de extra provinsialläkaredistrikt, såsom alltför lätt kan hända, utan att däraf något ordinarie provinsialläkaredistrikt beröres?

Slutligen vill jag hemställa, huruvida icke det, som, om än mera i förbigående, blifvit af den ärade reservanten bemärkt, nämligen att distriktens *areal* härvidlag är en viktig faktor, också blifvit af utskottet tillräckligt uppmärksammat, då på sid. 7 i utlåtandet finnes en rätt utförlig framställning rörande denna sak.

På de skäl, som jag nu haft äran anförda, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan utan att jag vill ställa detta yrkande i opposition mot min ärade bisittare inom utskottet, i det jag reducerar den oss emellan förefintliga skiljaktigheten till hvad den otvivelaktigt är, nämligen en ren *smakfråga*.

Herr Johansson i Stora Mellby: Herr vice talman, mina herrar! Till en början ber jag att få betyga utskottet min tacksamhet för den omsorgsfulla behandling det ågnat min motion och det intresse, som utskottet lagt i dagen för densamma. Detta visar, att utskottet förstår de svårigheter, med hvilka vi på landsbygden ofta hafva att kämpa, när det gäller att tillkalla läkarehjälp.

Det missförhållande, för hvilket landsbygden i detta afseende är utsatt, kan naturligtvis icke så väl förstås af dem, hvilka bo i städer eller andra större samhällen, som utaf oss, hvilka bo där ute på denna landsbygd.

Den indelning i provinsialläkaredistrikt, hvilken nu är den gällande och hvilken naturligtvis afser att bereda landsbygden tillgång på läkarehjälp, har icke från början försiggått efter någon bestämd

Angående omreglering af rikets indelning i provinsialläkaredistrikt m. m. (Forts.)

Angående
omreglering
af rikets in-
delning i
provinsial-
läkare-
distrikt
m. m.
(Forts.)

plan och har knappast heller blifvit tillräckligt och öfver hela linien reglerad. Utskottet har lämnat en intressant historik öfver provinsialläkaredistriktens tillkomst och öfver förfarandet vid provinsialläkarnes tillsättande, aflönande m. m.; jag vill endast hänvisa till denna redogörelse och icke upptaga tiden med att anföra något ur densamma. Dessutom hafva till utskottsutlåtandet fogats detaljerade uppgifter angående rikets alla ordinarie och extra provinsialläkaredistrikt. Den tablå, hvori dessa uppgifter förekomma, utvisar distriktens fördelning uti ordinarie provinsialläkaredistrikt, extra provinsialläkaredistrikt med statsbidrag och extra provinsialläkaredistrikt utan sådant bidrag, vidare huru stort yttinnehåll hvarje distrikt har, folkmängden inom detsamma samt slutligen folkmängdstätheten på hvarje kvadratkilometer inom de olika distrikten. Af denna exposé finner man lätt hvilka missförhållanden råda beträffande distriktsindelningen. Såsom redan af reservanten blifvit påpekadt, äro somliga distrikt ytterligt små, andra återigen mycket för stora. Daga distrikt i Södermanlands län t. ex. har en areal af endast 1,6 nykvadratmil, under det att Arvidsjaurs distrikt i Norrbottens län innefattar 207,7 nykvadratmil. Arvidsjaurs distrikt ligger ju i Norrland, säger man, och där har man så godt om kvadratmil, och det får man också taga med i beräkningen. Näväl, af den till utlåtandet fogade tablå framgår då, att äfven inom Norrland själfv finnast dylika stora skiljaktigheter uti arealen. Äfven om man medtager blott de ordinarie distrikten, så skall man finna, hurusom arealen kan vexla mellan 198,5 och 11,8, 9,1, ja, ända ned till 3,9 nykvadratmil. Det är ju alldeles klart, att en omreglering där uppe skulle jämna ut distriktens areal och åstadkomma bättre tillgång på läkarevård, än hvad nu är fallet. Men äfven i det mellersta Sverige finnas mycket små distrikt bredvid ganska stora, t. ex. ett ordinarie provinsialläkaredistrikt på 5,8 nykvadratmil bredvid ett på 23,2. Folkmängden varierar emellan, i runda tal, 2,500 och 60,000 till 65,000 personer, i de olika distrikten. Somliga bestå af blott en eller två socknar, andra åter äro sammansatta af 20 eller ända 30 sådana. Dessutom hafva distrikten understundom en sådan belägenhet eller form, att många personer, som behöfva söka läkarehjälps, hafva en 4 — 5 mil till ordinarie provinsialläkaren i deras eget distrikt, men kanske bara hälften så långt till den ordinarie provinsialläkaren i ett närliggande distrikt. Och under det att man, för att komma till provinsialläkaren, ibland måste fara på landsväg och då en 4 — 5 mil, fins det i andra fall järnväg att åka på till ett annat distrikts provinsialläkare, hvilken icke bor mer än hälften så långt bort. Icke sällan inträffar det också, att provinsialläkaren, när han skall besöka en aflägsset boende sjuk, måste fara genom en eller flere kommuner, som tillhöra ett annat provinsialläkaredistrikt. En annan olägenhet vållas understundom, för det fall att provinsialläkaren är bosatt i yttre kanten af sitt distrikt; de allra flesta få ju härigenom mycket längre väg till honom, än om han bodde mera centralt. De nya förhållanden, som uppkommit genom en del kommunikationers upprättande, kunna också föranleda till, att läkarestationen numera har ett olämpligt läge. En del af dessa olägenheter skulle nog ganska lätt kunna

blifva afhjulpna; i synnerhet gäller detta de ordinarie provinsialläkaredistriktet. Men för att allt det otidsenliga och olämpliga, som vidlåder den nuvarande distriktsindelningen, skall kunna bättras och afhjälpas, fordras det nog, att man vidtager en fullständig omreglering. De kommitterade, som år 1887 tillsattes för att behandla bland annat provinsialläkarefrågan, och af hvilkas verksamhet sedermera framgick 1890 års allmänna läkareinstruktion, säga också, att det för att få frågan klarad alltigenom behöfves en ny omreglering af provinsialläkaredistriktet, men att de, då någon förberedande utredning icke åstadkommits, funno sig förhindrade att taga denna del af frågan om hand; och icke heller efter denna tid har företagits någon utredning i detta afseende. Men om *nu* en utredning skulle ävägabringas, så tror jag, att en sådan skulle gå jämförelsevis lätt för sig, ty det borde nästan af sig själf framgå, huru en ny indelning af provinsialläkaredistriktet skulle komma att te sig, detta såväl i fråga om de ordinarie som rörande de extra distriktet. Detta håller äfven utskottet före, men så till vida är det någon liten skillnad, som utskottet *hufvudsakligen* fäst sig vid de ordinarie distriktet, ehuru väl de icke heller alldeles utslutit de extra, så vidt jag kan förstå. Utskottets yttrande härom är nämligen af följande lydelse: »Några mera afsevärda jämförelser i de *extra* provinsialläkaredistriktet torde af dessa skäl knappast kunna ifrågasättas, huru önskliga sådana än i vissa fall måste erkännas vara.

Nödvändigare och lättare att bringa till stånd synes det då utskottet vara, att, såsom äfven motionären särskildt framhållit, en omreglering sker af de *ordinarie* provinsialläkaredistriktet, hvilkas indelning sedan gammalt företett stora oegentligheter, men hvilka utan allt tvifvel blifvit än mera missbildade genom senaste årens utbrytningar af en mängd extra provinsialläkaredistrikt».

När man nu tager i betraktande den »kläm», som förefinnes i min motion, och jämför densamma med den kläm, som förekommer i utskottets utlåtande, så är, såsom förut påpekats, skillnaden den, att första mom. i den af mig använda klämman, däri begäres en utredning i hvad mån den nuvarande provinsialläkaredistriktsindelningen är otidsenlig och olämplig, afser i första hand den ordinarie, men i sammanhang därmed äfven den extra ordinarie distriktsindelningen, under det åter utskottet strukit detta tillägg. Utskottets ärade ordförande har emellertid nu här försäkrat, att utskottets kläm i detta första moment icke afser någon skillnad i sak gent emot den af mig påyrkade lydelsen. Utskottets kläm i denna del innehåller nu en hemställan om utredning blott och bart »i hvad mån den nuvarande provinsialläkaredistriktsindelningen i riket är otidsenlig och olämplig». När nu utskottets ordförande försäkrat, att utskottet i själfva verket har menat detsamma, som jag afsett, så skulle det kunna tyckas, som om jag icke borde hafva något emot ett bifall till utskottets hemställan i denna punkt. Hvad utskottet härvidlag har föreslagit är kanske ändå icke till fullo detsamma, som jag hemställt, men det mesta af hvad jag genom min motion afsett skulle nog i alla fall vinnas på det af utskottet föreslagna sättet, utan att några egentligen afsevärda kostnader därigenom behöfde drabba stats-

Angående
omreglering
af rikets in-
delning i
provinsial-
läkare-
distrikt
m. m.

(Forts.)

Angående
omreglering
af rikets in-
delning i
provinsial-
läkare-
distrikt
m. m.
(Forts.)

verket. Provisialläkarne äro ock genom i deras fullmakter intagna förbehåll skyldiga att underkasta sig en eventuell omreglering af deras distrikt. Äfven om utskottets hemställan skulle blifva den, som vunne Riksdagens godkännande, så tror jag dock, att en stor del af de önskemål, jag uppställt, skulle kunna genomföras. Dessa önskemål har jag i min motion uttryckt så, att läkarne måtte få bättre tillfälle betjäna allmänheten och denna således få billigare och lättare tillgång på läkarehjälp, att åt hälsovården å landsbygden kunde ägnas mera effektivt arbete, än hvad hittills varit förhållandet, att läkarnes tjänsteresor blefve kortare och billigare samt kostnaderna för medicinalväsendet rättvisare fördeladt öfver hela landet. Om nu än icke allt detta, som sagdt, kan vinnas, så är det dock godt att få någon förbättring i den nuvarande ställningen. Det är därför, som jag härmed afstår från mina yrkanden i hvad de strida mot eller gå utöfver utskottets hemställanden. Och jag tror, att vi åtminstone så småningom skola komma till hvad både herr Kvarnzelius och jag vilja hafva genom att bifalla utskottets föreliggande betänkande, till hvilket jag därför härmed ber att få yrka bifall.

Häruti instämde herrar *Andersson* i Västra Nöbbelöf och *Johansson* i Valared.

Herr Ödman: Jag har att lämna mitt allra bästa erkännande åt utskottet, som ägnat motionen en så tydlig utredning — något, som för öfrigt, enligt min åsikt, kommit alla de motioner till del, som behandlats af detta utskott.

Det förundrar mig emellertid, att, när utskottet bifallit motionärens yrkande och säger sig hafva fullkomligt gjort det, utskottet likväl uteglömt de extra provinsialläkaredistriktet. Motionären har i punkt 1:o yrkat,

»att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t

1:o låta utreda, i hvad mån den nuvarande provinsialläkaredistriktindelningen i riket, i första hand den ordinarie, men i sammanhang därmed äfven den extra ordinarie, är otidsenlig och olämplig.»

Utskottet har om denna punkt uttalat sig på det sättet, att utskottet hemställt,

»att Andra Kammaren för sin del måtte besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller, det Kungl. Maj:t täcktes

1) låta utreda, i hvad mån den nuvarande provinsialläkaredistriktindelningen i riket är otidsenlig och olämplig.»

Punkterna 2:o) och 3:o) äro precis lika i utskottets hemställan och i motionen. Nu säger utskottets ordförande, att utskottet äfven i punkt 1:o) menat detsamma som motionären. Men då förundrar det mig, att man icke kan säga ut, såsom motionären gjort, att det äfven gäller den extra ordinarie provinsialläkaredistriktindelningen. Jag förstår verkligen icke, huru det skulle gå till att reglera rikets provinsialläkaredistrikt utan att därvid taga i beräkning de extra ordinarie provinsialläkaredistriktet, ty af bilagorna framgår det, att de extra ordinare äro 156, under det att de ordinarie äro blott 138

Alltså kan jag icke begripa, huru det skall gå till att redan nu ordna provinsialläkaredistriktet utan att taga i betraktande äfven de extra provinsialläkaredistriktet. Dessa extra provinsialläkaredistrikt hafva tillkommit på grund däraf, att de ursprungliga provinsialläkaredistriktet dels varit för vidsträckta och dels inom sig innefattat mera otillgängliga trakter eller, såsom vid våra kuster, tre, fyra öar, som icke lämpat sig att vara tillsammans. Vi hafva nämligen där att räkna med ishinder, ty när isen hvarken bär eller brister, är det omöjligt att komma till en provinsialläkare, som bor på en annan ö. Om ordspråket: »hastig hjälp är dubbel hjälp» gäller på något område, så är det väl i fråga om läkarehjälp. Det finnes därför många ställen, såväl inne i landet som i skärgården, där man bildat extra provinsialläkaredistrikt för att tillgodose hälsovården.

Angående omreglering af rikets indelning i provinsialläkaredistrikt m. m.
(Forts.)

Nu förstär jag icke rätt, hvad som menas med detta af utskottet framlagda förslag, om det nu bara gäller de ordinarie provinsialläkaredistriktet, eller om det äfven afser de extra. Ty afser förslaget endast de ordinarie, då sitta vi mycket hårdt, vi som hafva extra provinsialläkaredistrikt. Det kan då hända, att man inrangerar en hel del extra provinsialläkaredistrikt inom de ordinarie, och då kommer omregleringen rent af att skada i stället för att gagna.

Jag tviflar, som sagdt, på att utskottet egentligen afsett detsamma som motionären. Ty skulle detta hafva varit fallet, tycker jag verkligen, att utskottet kunde hafva begagnat samma ord som motionären och därigenom tydligt angifvit, att något bör iakttagas äfven angående de extra provinsialläkaredistriktet. Tillvaron af en reservation synes äfven styrka mig i min åsikt, att utskottet icke menat, att de extra skulle tagas med i beräkningen, ty annars hade väl herr Kvarnzellius, som varit med under utredningen, icke behöft reservera sig.

Saken är så ömtålig, att i händelse man icke kan fullt komma på det klara med hvad som här egentligen menas, eller om det här är meningen att på något sätt söka förringa värdet af de extra provinsialläkaredistriktet, så får jag säga, att det är bättre att låta det vara som det är.

Jag upprepar ännu en gång, att jag anser det omöjligt att reglera provinsialläkaredistriktet utan att medtaga de extra provinsialläkaredistriktet. Det skulle vara precis detsamma, som om den nuvarande prästlöneregleringskommittén skulle hafva fått i uppdrag bara att reglera de stora pastoraten, men att låta annex- och kapellförsamlingarna vara, som de äro. Då hade det icke varit mycket med regleringen.

Det är, som sagdt, dessa betänkligheter, jag har emot saken, och tills jag får fullt klart för mig, hvad som menas, vill jag hellre, att det stannar, där det nu är, än att man går fram på något sätt, som kan förrycka den ordning, som nu är äfven för oss, som själfva betala våra extra provinsialläkare. Jag tänker nämligen, att om man skall ordna provinsialläkaredistriktet, kan det hända, att man äfven kan flytta läkarnes bostäder, så att läkarevården blir bättre tillgodosedd. Man bör därvid begagna sig af det järnvägsbyggande, som äger rum i tätare bebyggda landsdelar, och förlägga läkarens bostad

Angående
omreglering
af rikets in-
delning i
provinsial-
läkare-
distrikt
m. m.
(Forts.)

vid en järnvägsknut, ty om läkaren bor där, kan han efter telefonmeddelanden lätt resa ut hvarst man vill i distriktet. Vid en sådan järnvägsknut bör läkaren bo. Men vi skola ock tänka på att icke alla trakter hafva dylika kommunikationer. Vi hafva våra kuster rundt om vårt land och våra öar, där det icke finnes några järnvägsspår utlagda.

Jag har endast velat säga detta. Jag förmodar, att utskottet, som haft saken om hand, bättre vet, hvad den innebär, och jag är säker om att utskottet, med den välvilliga behandling det ägnat motionen, icke menar något illa åt oss, utan tvärtom unnar oss allt godt. Men tills vidare vill jag hafva sagt detta för att visa, att saken är ganska ömtålig och fordrar ett öppet visir, så att vi, innan vi antaga förslaget, veta hvad man här menar.

Herr Kvarnzelius: Det förvånar mig icke synnerligen mycket, att motionären, efter den framställning, som utskottets ärade ordförande gjort af saken, förklarar sig nöjd med utskottets hemställan.

Men hvad som mera förvånar mig, är den framställning, utskottets ärade ordförande gjort af saken. Den åsikt, som nyss framförts af utskottets ärade ordförande, gjorde sig icke gällande inom utskottet. Där reducerade sig icke meningsskiljaktigheterna till blott en »smakfråga», utan det var en mycket skarp principiell skillnad mellan mig, å ena sidan, och utskottet å den andra. Och utskottets utlåtande var ursprungligen till formen sådant, att det icke alls lät sig göra att i samband med omregleringen af de ordinarie provinsialläkaredistriktens taga i beräkningen äfven de extra ordinarie, ehuru utskottet uttryckte sina sympatier därför. Sedermera ändrades visserligen utskottets utlåtande i den riktning, det nu fått, men huruvida klämman verkligen omfattar både ordinarie och extra provinsialläkaredistrikt, därom är jag dock icke fullt förvissad. Därför har jag reserverat mig och yrkat, att motionärens yrkande, sådant det af honom formulerats, bort af utskottet tillstyrkas, men då detta mitt yrkande icke vunnit utskottets bifall, får jag nu hemställa, att det må vinna kammarens understöd. Det är icke säkert, att under denna benämning »provinsialläkaredistriktindelningen» inrymmas såväl provinsialläkaredistrikt som extra provinsialläkaredistrikt, ty om man ser på bilagorna, heter det där icke »ordinarie provinsialläkaredistrikt», utan rätt och slätt »provinsialläkaredistrikt» och därjämte »extra provinsialläkaredistrikt». Sålunda kan man mycket väl säga »provinsialläkaredistrikt» utan att därmed äfven inbegripa »extra provinsialläkaredistrikt». Det är ju möjligt, att »provinsialläkaredistrikt» kan inrymma både ordinarie och extra provinsialläkaredistrikt, men Kungl. Maj:t kan, enligt mitt förmenande, på det sätt klämman nu är formulerad, gå förbi de extra provinsialläkaredistrikt.

Emellertid gläder det mig, att utskottets ärade ordförande nu fullständigt delar det syfte, jag med min reservation afsett, och då så är, synes det mig som om det icke bör vara svårt att fullt gå med på hvad motionären hemställt och låta motionärens formulering blifva kammarens beslut. Denna formulering står också i närmare öfverensstämmelse med utskottets motivering, sådan den nu är af-

fattad, ty utskottets motivering går i den riktningen, att företrädesvis skall ske omreglering af de ordinarie provinsialläkaredistriktet, hvarjämte i motiveringen uttalas starka sympatier för omreglering af de extra provinsialläkaredistriktet, och så är också klämman i motionärens framställning affattad, hvarför jag fortfarande yrkar bifall till motionen.

Angående omreglering af rikets indelning i provinsialläkaredistrikt m. m.
(Forts.)

Herr von Schéele: Herr vice talman! Icke många ord behöfvas för att svara på hvad som här blifvit mot det föreliggande betänkandet framställt.

En viktig del af mina tjänstäligganden består i att inspektera skolor, och på grund däraf, att mitt stift är litet, har jag ägnat mig äfven åt småskolorna och gör detta med glädje och intresse. Något, som jag alltid vid mina besök i dessa småskolor betonar, är, att man skall hålla upp vid skiljetecken, skilja åt det, som skall åtskiljas, hvarigenom först man får fram den mening, som är uttryckt i det lästa. Det är endast denna småskoleregeln, som jag behöfver vädja till, för att det bör vara höjdt öfver allt tvifvel, att utskottet talar om två, icke blott ett slag af provinsialläkaredistrikt. Ty i den motion, som utgör betänkandets utgångspunkt, står ett komma efter »den nuvarande provinsialläkaredistriktindelningen i riket», och sedan äro de båda särskilda slagen af provinsialläkaredistrikt angifna, hvaraf det första slaget kallas ordinarie och det andra slaget extra ordinarie. I utskottets kläm har på förut angifna grunder *hela* detta förklarande tillägg utelämnats. Om däraf blefve en följd, att de extra ordinarie distriktet icke vore tagna med af utskottet, så skulle man precis lika väl kunna säga, att de ordinarie distriktet icke heller tagits med; men då vet jag verkligen icke, hvad som är kvar, sedan sålunda bägge slagen blifvit uteslutna. Jag känner icke i språket tydligare och bestämdare ord för att angifva det, hvarom den ärade representanten från Göteborgs och Bohus län begärt att få klart besked.

Vidare ber jag att få vädja till hvad den ärade reservanten själf yttrade. Han sade, att det af motiveringen synes, att utskottet afsett båda slagen, både ordinarie och extra provinsialläkaredistrikt. Framgår det nu af motiveringen, skall väl också Kungl. Maj:t, då ju denna följer med i skrivelsen, som kommer till honom, kunna se, hvad betydelse ordet »provinsialläkaredistriktindelningen» på detta ställe har. Om samma uttryck möjligen i annat sammanhang skulle kunna hafva en så inskränkt betydelse, att det blott omfattade ordinarie provinsialläkaredistrikt, kan det ju omöjligen här hafva denna betydelse enligt reservantens egen förklaring.

Slutligen vill jag såsom ett tillmötesgående mot min utskottskamrat medgifva, att han kan hafva något skäl för sin reservation i hvad som inom utskottet under frågans behandling blifvit sagdt. Men jag hemställer hos kammaren, om detta har det allra minsta att betyda. Här måste man väl uteslutande taga hänsyn till hvad utskottet både i sin kläm och i sin motivering kommit till såsom slutresultat. Och då man icke med en skynt af bevis kunnat styrka, att det förefinnes någon stridighet mellan det ena och det andra eller ens något sväf-

Angående
omreglering
af rikets in-
delning i
provinsial-
läkare-
distrikt
m. m.
(Forts.)

vande på målet, anhåller jag, att kammaren behagade bifalla utskottets föreliggande hemställan.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Jag skall för min del be att få understödja ifrågakvarande framställning i den af utskottet föreslagna formen. Ty jag tror icke det vara lämpligt att i en skrifvelse till Kungl. Maj:t begära omreglering jämväl af de extra provinsialläkaredistriktet. Om däremot Kungl. Maj:t själf skulle anse förhållandena böra leda till en framställning i sådant syfte, så är det ju en helt annan sak. Men om vi genom en riksdagsskrifvelse härom skulle så att säga tvinga Kungl. Maj:t att göra en omreglering af de extra provinsialläkaredistriktet, så tror jag detta skulle i hög grad motverka det nu förefintliga intresset för dylika distrikts bildande, och i synnerhet torde detta kunna sägas i fråga om de distrikt, där kommunerna själfva helt och hållet aflöna läkaren, hvilket numera är det vanligaste. Ty om vi se på den förteckning, som är fogad till utskottets utlåtande, så skola vi finna, att de extra provinsialläkaredistrikt, hvilka åtnjuta statsbidrag för läkarens aflönande, utgöra ett sådant fåtal, så att det är ingenting att tala därom. Det stora flertalet underhålles, som sagdt, helt och hållet af kommunerna. Jag misstänker, att om det skulle gå därhän, att Kungl. Maj:t skulle omreglera dessa distrikt, skulle i många fall kommunerna tvingas att afstå sina extra provinsialläkaredistrikt. De skulle säga: nej, få vi icke ha det distrikt, som vi själfva skapat och länge underhållit, vilja vi icke betala vidare till provinsialläkare. En sådan åtgärd skulle också motverka det syfte, som här i fråga. Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Herr Ödman: Om jag vore fullt förvissad, att utskottet afsåge en omreglering af det hela, hvarigenom läkarvården bäst skulle tillgodoses, skulle jag vara mycket belåten med det välvilliga utlåtandet. Måhända är jag i detta afseende något för mycket misstrogen, och då utskottets ordförande förklarar, att de extra provinsialläkarne skola jämväl afses, får jag väl anse, att den meningen kommer fram till Kungl. Maj:t.

Jag ber om ursäkt, att jag yttrat mitt tvifvel därom. Anledningen därtill är den, att utskottet i sin motivering begagnat sig af sådana ord, att jag anser det omöjligt för Kungl. Maj:t att gent emot dessa uttalanden företaga en omreglering af de extra provinsialläkaredistriktet. Det säges nämligen: En omreglering af förevarande distrikt, d. v. s. de extra provinsialläkaredistriktet, stöter dessutom för närvarande på mycket stora, i vissa fall helt säkert oöfvervinneliga svårigheter, då de kommuner, som sammanslutit sig för att aflöna en extra provinsialläkare, nog icke skola finna sig uti att utbrytningar ur distriktet företagas eller att kommuner tilläggas distriktet, hvilka icke bidraga och icke kunna mot sin vilja tvingas att bidraga till läkarens aflöning. Några mera afsevärda jämkningar i de extra provinsialläkaredistriktet torde af dessa skäl knappast kunna ifrågasättas, huru önskliga sådana än i vissa fall måste erkännas vara.

Efter ett sådant uttalande i motiveringen har jag ansett mig

böra betvifla, att utskottet velat i klämman ingå på en omreglering af de extra provinsialläkaredistriktet. Men efter det uttalande, som gjorts af utskottets ordförande, får jag ju anse, att så likväl varit meningen, och jag har sålunda icke något att tillägga.

Angående omreglering af rikets indelning i provinsialläkaredistrikt m. m.
(Forts.)

Vidare anfördes ej. Efter af herr vice talmannen framställda propositioner å de under öfverläggningen gjorda yrkandena biföll kammaren utskottets hemställan; och skulle detta beslut jämlikt 63 § riksdagsordningen delgifvas Första Kammaren.

§ 3.

Härefter föredrogs och godkändes statsutskottets utlåtande n:o 54, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning af Kristinehamns hospital samt af Piteå hospital och asyl, dels ock en i samma ämne väckt motion.

§ 4.

Vidare föredrogs bevillningsutskottets memorial n:o 40, i anledning af dels kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 36, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående en särskild stämpelafgift för punsch m. m., dels ock återremiss af viss del af nämnda betänkande.

Punkten 1:o.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 2:o.

Efter föredragning af denna punkt begärdes ordet af

Herr Beckman, som yttrade: Jag tillåter mig hemställa, att kammaren behagade återremittera denna punkt till utskottet för en omredigering. Punkten har redan i samma syfte af Första Kammaren återremitterats.

Vidare anfördes ej. Punkten visades åter till utskottet.

Punkten 3:o.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Härefter föredrogs och godkändes bevillningsutskottets memorial n:o 41, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 37, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande sjö-

farten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge jämte en i ämnet väckt motion.

§ 6.

Efter föredragning härupå af lagutskottets utlåtande n:o 53, i anledning af väckt motion om ändring af 18 kap. 16 § strafflagen, begärdes ordet af

Herr Nydal, som yttrade: Lagutskottet har tillstyrkt min motion så till vida, att det föreslagit att det straffrättsliga djurskyddet, som nu är inskränkt till husdjuren eller såsom det heter »egna eller andras kreatur», skulle utsträckas till djur i allmänhet. Jag är utskottets majoritet tacksam för detta tillmötesgående och jag skall äfven visa min tacksamhet genom att icke yrka bifall till motionen i hvad den skiljer sig från utskottets hemställan, ehuru väl den omständigheten, att Första Kammaren med öfverväldigande majoritet — 75 röster mot 38, om jag hört rätt — beslutit att afslå alltsammans, kunde för mig innebära en frestelse att yrka bifall till alltsammans för att få utrönt, huru vidt det svalg är, som finnes emellan de båda kamrarna i fråga om denna humanitetssak. Men jag skall, som sagdt, ej göra det.

Ehuru jag sålunda tacksamt erkänner den välvilliga behandling, som i utskottet kommit min motion till del, måste jag ändock uttala ett beklagande af att lagutskottet fortfarande synes hysa den uppfattningen, att uttrycket: »uppenbar grymhet» är en tillfredsställande beskrifning på brottsbegreppet: djurplågeri. Då denna fråga förra gången debatterades här i kammaren tillät jag mig påpeka, att det förekommer mycket humanitets- och rättskänslan kränkande djurplågeri, som domstolarna icke anse straffbart, emedan det icke kan sägas ha sin grund i »uppenbar grymhet», och jag antydde såsom exempel härpå det djurplågeri, som förekommer vid vissa gamla slaktmetoder, vid kapplöpningar och distansridter samt vid dressyr af cirkushästar, på hvilket sista jag särskildt nämnde ett fall. Jag skall nu inskränka mig till att såsom en ny bekräftelse på hvad jag då sade erinra om utgången af de åtal, som anställdes emot de i den mycket omtalade distansridten Uppsala—Gäfle deltagande officerarne. Snart sagdt hela landet kände sig upprördt öfver hvad som förekommit vid denna distansridt, hvilken, som vi minnas, äfven gaf anledning till en interpellation här i kammaren. Saken blef — antagligen till följd af det stora uppseende den väckt — rättsligen beifrad, men nu har rätten, som vi sett af tidningarna, frikänt de för djurplågeri instämnda herrarne, emedan den funnit det icke ådaga-lagdt, att de gjort sig skyldiga till »uppenbar grymhet». Huru mycket de än sporrat, piskat och öfveranstängt sina hästar, ha de icke gjort sig skyldiga till »uppenbar grymhet». Jag tror nog, ja, jag är öfvertygad om, att det var alldeles riktigt att vederbörande frikändes, ty de hade ju icke marterat sina hästar för nöjet att bevittna de stackars djurens lidanden, utan då de sargade och slogo och tvingade fram de dödströtta djuren, gjorde de det för att tillryggalägga en bestämd vägsträcka på så kort tid som möjligt. Djurplåge-

riet hade alltså ett *ändamål*, ett inom vissa inflytelserika och tongivande kretsar såsom förnuftigt ansedt ändamål, och det kunde därför icke rubriceras såsom uppenbar grymhet. Det var således från juridisk synpunkt sedt alldeles riktigt, att djurplågarna frikändes. Men om en bonde kommer in till staden med en selbruten häst, får han, om polisens uppmärksamhet fästes vid förhållandet, böta för djurplågeri, emedan han icke kan påvisa något ändamål för den behandling af hästen, hvarigenom denne blifvit selbruten. Detta är skillnaden. Jag tror emellertid, att den allmänna rättsuppfattningen icke kan gilla en dylik skillnad mellan straffvärdt och icke straffvärdt djurplågeri, och jag tror, att felet härvidlag ligger mindre i *lagstiftningen* än i *själftva lagstiftningen*.

Mot uttrycket *misshandel*, som enligt mitt förslag skulle ersätta uttrycket *uppenbar grymhet*, gör utskottet den invändningen, att detsamma, såsom egentligen afseende ett positivt handlande, möjligen kunde föranleda tvekan därom, att äfven djurplågeri i en mera negativ form vore straffbart. Jag tror dock, att ingen sådan fara föreligger. Det må vara riktigt, att »misshandel» egentligen afser ett positivt handlande, men enligt vanligt språkbruk torde äfven *det* kunna kallas för misshandel, då någon plågar ett djur t. ex. genom att låta det svälta, törsta eller frysa. Och om uttrycket *misshandel* skulle införas i lagen, så skulle ju afsikten därmed, att vidga, icke att inskränka begreppet straffbart djurplågeri, vara så tydlig, att det icke borde kunna falla någon in att tolka uttrycket i motsatt riktning.

Det har mot uttrycket *misshandel* också framställts en invändning i motsatt riktning. Då enligt den förra invändningen termen skulle vara för trång, skulle den enligt denna invändning vara för vid. Det har nämligen sagts — icke i utskottets betänkande, men jag har hört det från annat håll — att, om hvarje misshandel af djur blefve straffbar, man icke skulle hafva rätt att aga ett husdjur utan risk att bli åtalad och dömd såsom djurplågarare. Men nog är väl äfven detta onödiga bekymmer! Ty icke säger man, att en person misshandlar sin hund eller sin häst, om han tilldelar honom nödig och förnuftig aga. Aga och misshandel äro ju icke detsamma, utan vidt skilda begrepp.

Då jag emellertid icke ämnar yrka bifall till motionen i denna del, liksom icke heller i fråga om straffmättet, i afseende hvarå jag jämväl ifrågasatt ändring, skall jag nu sluta under uttalande dels af min uppriktiga glädje däröfver, att lagutskottet i allt fall velat gå så pass långt, som det gjort, och dels af den förhoppningen, att den djurskyddsvänlighet, som finnes representerad i Andra Kammaren, icke skall känna sig tillfredsställd, att de humanitära stråfvanden, för hvilka kreaturens suckan icke är något ligkiltigt, icke är något, som synes ovärdigt lagstiftarens deltagande, icke skola hvila eller förtröttras, innan vi få en djurskyddslagstiftning, som fullt tillfredsställer en upplyst rättskänslas, en sann humanitets fordringar.

Herr talman, jag har intet vidare att tillägga; dock vill jag nämna, att här i sammanbindningsbanan finnes en stor packe sympatiuttalanden för min motion från mera än 20,000 män och kvinnor. Jag skall icke göra något yrkande.

Med herr Nydal förenade sig herrar *Hörnsten, Olsson* i See och *Lindgren* i Örebro.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Slutligen föredrogs Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 29, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen angående tillhandahållande af Svensk Författningssamling för lägsta möjliga pris; och lämnades därvid ordet till

Herr Segerdahl, som anförde: Den fråga, som motionärerna i denna sin motion upptagit, är enligt min tanke en stor och viktig fråga, och jag ber därför att få betyga motionärerna min tacksamhet för att de framdragit densamma till behandling i Riksdagen. Det är naturligtvis icke nog med att lagar stiftas, utan de måste också bekantgöras i största möjliga utsträckning för allmänheten. Detta bekantgörande skedde förr genom de tryckta författningarnes uppläsande från predikstolarne, men ett sådant sätt är nu otidsenligt, och numera uppläses i regel allenast författningarnes rubriker, och endast i undantagsfall, där sådant särskildt föreskrives, uppläses hela författningen. Ett exemplar af författningssamlingen lämnas vidare till hvarje kommun, så att den, som är intresserad, kan där taga del af densamma, men det är gifvet, att ett exemplar är alldeles otillräckligt, i synnerhet för stora kommuner. Vidare är det medgifvet för en hvar att på posten prenumerera på Svensk Författningssamling, men prenumerationspriset är 8 kronor för år, och det är icke tu tal om att detta pris är så högt, att det utgör ett hinder för mången, som skulle önska att hålla denna publikation, att prenumerera på densamma.

I våra grannländer är priset för motsvarande publikationer vida lägre. I Finland är priset för författningssamlingen 3 kronor 89 öre, Dansk lovtidende kostar 2 kronor 20 öre och Norsk lovtidende 1 krona 8 öre för år. Dessa prisuppgifter har jag hämtat från tidningstaxor, som finnas på våra postkontor; och i dessa pris ingå äfven postarfvodena, hvadan priset på dessa publikationer i respektive hemland är billigare än nyss sagts. Nu hafva motionärerna antydt, att vår författningssamling skulle kunna tillhandahållas prenumeranter till ett pris af omkring 2 kronor för årgång, jämte postarfvodet. Kunde det stanna vid ett sådant pris, vore jag för min del fullt tillfredsställd. Men om motionen icke skulle föranleda till annat än en nedsättning i nuvarande priset med en eller ett par kronor, så beklagar jag, att motionen gjorts så snäf, att i densamma ifrågasatts nedsättning i prenumerationspriset endast under förutsättning, att särskildt bidrag från statsverket icke erfordras. För min del tror jag nämligen, att äfven om statsverket skulle behöfva lämna ett något högre bidrag än det som för närvarande utgår, för att prenumeranterna skulle få författningssamlingen för lägre pris, detta skulle vara mycket väl använda penningar.

Jag vill begagna tillfället att påpeka, att äfven en annan sam-

ling af vårt officiella tryck enligt min tanke hålles alldeles för högt i pris, och detta är riksdagstrycket. Detta kostar i prenumeration på posten mellan 13 och 14 kronor för år, och det är ju tydligt, att detta pris är så högt, att många, som skulle vilja skaffa sig riksdagstrycket, icke kan göra det. Stortingstrycket i Norge kostar icke mer än omkring hälften så mycket.

Jag har, herr talman, icke vidare att tillägga, utan ber nu att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls; och skulle detta beslut jämlikt 63 § riksdagsordningen delgifvas Första Kammararen.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 8, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 45 regeringsformen;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 55, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande för år 1904 af anslag till utförande af provisoriska anordningar vid centralstationen och norra stationen i Stockholm m. m.;

n:o 56, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om anvisande af medel till odlingslånefonden;

n:o 57, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om räntenedsättning för vissa från odlingslånefonden utlämnade lån;

n:o 58, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt affidne stationskarlen Anders Nilssons änka och barn;

n:o 59, i anledning af väckt förslag om eftergifvande af staten tillkommande s. k. öfverränta å de till Hultsfred—Västerviks och Västervik—Åtvidaberg—Bersbo järnvägsaktiebolag utlämnade statslån;

n:o 60, i anledning af väckta motioner om uppgörande af plan till förbättrade kommunikationer i en del af Norrland m. m.;

n:o 61, i anledning af väckt motion om anvisande af medel till uppförande af bostäder för i statens tjänst anställda arbetare, betjänte och lägre tjänstemän i städerna eller dessas närhet;

n:o 62, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående en väganläggning inom Norrbottens län mellan Arvidsjaurs kyrkostad och Muskusselet i Arvidsjaurs socken; och

n:o 63, med förslag till åtskilliga stadganden att införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret;

sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande och memorial:

n:o 5, i anledning af väckt motion om användande för Riksdagens bibliotek af de för riksgäldskontoret afsedda lokalerna i det nya riksdagshuset; och

n:r 6, angående anvisande af ersättning åt utskottets sekreterare.

bevillningsutskottets betänkande n:o 47, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen i syfte, att medgifvande ej må lämnas att å staten tillhörig mark utskänka brännvin eller andra destillerade spirituösa drycker;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 51, i anledning af väckt motion med förslag till lag angående förbud i vissa fall för bolag och förening för ekonomisk verksamhet att förvärfva fast egendom; och

n:o 52, i anledning af väckt motion med förslag till lag angående inskränkning i ägostyckningsförfarandets tillämpning;

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 30, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående upphäfvande af vaccinationstvånget m. m.; och

n:o 31, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändrade bestämmelser för handeln med svagdricka m. m.; samt

Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 32, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning, huru inom rikets officiella statistik må kunna åstadkommas största möjliga enhet och planmässighet i arbetet samt ökad skyndsamhet vid publikationen m. m.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>C. F. Vahlquist</i>	under 2 dagar från och med den 27 april,
»	<i>A. Ekman</i>	» 4 » » » » » 27 »
»	<i>J. Johanson</i> i Valared	» 3 » » » » » 27 »
»	<i>C. R. Johansson</i> i Jönköping	» 4 » » » » » 28 » och
»	<i>B. P. Ersson</i>	» 3 » » » » » 29 » .

§ 10.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 9,4 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.